

Σχέδιο υλοποίησης της Συμφωνίας Πολιτείας - Εκκλησίας

Τρίτη 12 Φεβρουαρίου 2019

Περιεχόμενα

1. Σύνοψη
2. Ανάλυση
  - 2.1 Η σημασία της νομοθετικής κύρωσης της Συμφωνίας
  - 2.2 Υφιστάμενη κατάσταση και κίνδυνοι αυτής
  - 2.3 Περιεχόμενο της Συμφωνίας (ιδίως ως προς το μισθολογικό σκέλος)
  - 2.4 Αποτίμηση της Συμφωνίας

1. Σύνοψη

1.1. Μέρος Πρώτο: Κύρωση της τελικής εκδοχής που θα λάβει η Συμφωνία μεταξύ Πολιτείας και Εκκλησίας της Ελλάδος.

1.2. Μέρος δεύτερο: Κατοχύρωση και εγγύηση της μισθοδοσίας του κλήρου.

Δημιουργείται Ταμείο Μισθοδοσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, με λογαριασμό τηρούμενο στην Τράπεζα της Ελλάδος, το οποίο θα διαχειρίζεται τη μισθοδοσία του κλήρου. Στο Ταμείο Μισθοδοσίας καταβάλλεται ετησίως από το κράτος, σε αναγνώριση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Συμφωνία, η δαπάνη μισθοδοσίας του αριθμού των σήμερα μισθοδοτούμενων κληρικών της Εκκλησίας της Ελλάδος. Ο αριθμός αυτός θα παραμείνει αδιάπτωτος. Προβλέπεται πρόσθετη δυνατότητα μισθοδοσίας περαιτέρω αριθμού κληρικών με δαπάνες της Εκκλησίας. Η καταβολή της μισθοδοσίας ενεργείται δια της Ενιαίας Αρχής Πληρωμής. Δεν επηρεάζονται οι συνταξιούχοι κληρικοί. Η καταβολή των αποδοχών γίνεται την ίδια ημέρα και κατά τον ίδιο τρόπο που προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις για τη μισθοδοσία των δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίες είναι αναλόγως εφαρμοστές και στο Ταμείο Μισθοδοσίας. Οι λογαριασμοί του Ταμείου ελέγχονται σε ετήσια βάση απολογιστικά από το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Διασφαλίζεται απολύτως το υπηρεσιακό, εργασιακό, μισθολογικό και ασφαλιστικό καθεστώς, όπως και το σύνολο των εργασιακών, ασφαλιστικών, συνταξιοδοτικών και κάθε είδους δικαιωμάτων του εφημεριακού κλήρου και του λοιπού προσωπικού των νομικών προσώπων της Εκκλησίας της Ελλάδος. Καταρτίζεται ενιαίο Μητρώο Κληρικών και Λαϊκών Υπαλλήλων της Εκκλησίας της Ελλάδος. Διασφαλίζεται η σημερινή ιδιότητά τους ως λειτουργών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, καθώς και η μονιμότητά τους όπως αυτή προβλέπεται από τον Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος. Το ύψος των κάθε είδους αποδοχών τους δεν θίγεται και εξακολουθεί, όπως και σήμερα, να καθορίζεται από το ενιαίο μισθολόγιο και από το ειδικό μισθολόγιο των αρχιερέων.

Διασφαλίζονται οι οργανικές θέσεις των κληρικών και λοιπών υπαλλήλων των νομικών προσώπων της Εκκλησίας της Ελλάδος. Η Σύνοδος της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος δύναται να ανακατανέμει της οργανικές θέσεις στα νομικά πρόσωπα της Εκκλησίας.

1.3. Μέρος τρίτο: Ταμείο Αξιοποίησης Εκκλησιαστικής Περιουσίας

Συνιστάται ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «Ταμείο Αξιοποίησης Εκκλησιαστικής Περιουσίας Ανώνυμη Εταιρεία» και διακριτικό τίτλο «Ταμείο Αξιοποίησης Εκκλησιαστικής Περιουσίας - ΤΑΕΠ». Στο Ταμείο ανατίθεται η διοίκηση, διαχείριση και αξιοποίηση (χωρίς εξουσία διάθεσης) των περιουσιακών στοιχείων *των οποίων η κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα αμφισβητείται*, από το έτος 1952 και εφεξής, μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και των νομικών προσώπων της Εκκλησίας της Ελλάδος. Στο Ταμείο μπορεί επίσης να ανατεθεί η διοίκηση, διαχείριση και αξιοποίηση και μη αμφισβητούμενων περιουσιακών στοιχείων, των οποίων η κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα ανήκει σε νομικό πρόσωπο της Εκκλησίας της Ελλάδος, μετά από σύναψη σύμβασης με αυτό.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, η οποία εκδίδεται μετά από γνώμη της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας, συγκροτείται επιτροπή για την καταγραφή των διαμφισβητούμενων περιουσιακών στοιχείων. Το Διοικητικό Συμβούλιο του

Ταμείου είναι πενταμελές και ορίζεται με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων για θητεία πέντε (5) ετών, που μπορεί να ανανεώνεται για ίσο χρονικό διάστημα. Ανά δύο (2) μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου υποδεικνύουν καθένας από τους μετόχους του Ταμείου, Ελληνικό Δημόσιο και Εκκλησία της Ελλάδος, και ένα (1) μέλος, το οποίο ορίζεται ως Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος, υποδεικνύεται από κοινού από το Ελληνικό Δημόσιο και την Εκκλησία της Ελλάδος. Τα έσοδα του Ταμείου από τη διαχείριση κάθε περιουσιακού στοιχείου, μετά την αφαίρεση των λειτουργικών δαπανών διαχείρισης και μετά τη δημιουργία αποθεματικού σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, αποδίδονται κατά ποσοστό 50% στο Ελληνικό Δημόσιο και κατά ποσοστό 50% στο νομικό πρόσωπο το οποίο εισέφερε το περιουσιακό στοιχείο.

***

2. Ανάλυση

Κατά τη δημόσια διαβούλευση που ακολούθησε την από κοινού παρουσίαση του σχεδίου Συμφωνίας μεταξύ Πολιτείας και Εκκλησίας της Ελλάδος από τον Πρωθυπουργό κ. Αλέξη Τσίπρα και τον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερώνυμο στις 6 Νοεμβρίου 2018 εκφράστηκαν έγνοιες, αγωνίες και αιτήματα διευκρινήσεων, κυρίως ως προς το σκέλος της μισθοδοσίας του κλήρου. Όλα αυτά έχουν ληφθεί πλήρως και προσεκτικά υπόψη κατά την κατάρτιση του παρόντος σχεδίου. Το προτεινόμενο σχέδιο νομοθετικής ρύθμισης αποσκοπεί αφενός στη διασφάλιση του μισθολογικού καθεστώτος των κληρικών, το οποίο σήμερα είναι επισφαλές, καθότι δεν κατοχυρώνεται από μελλοντικές ανατροπές, και αφετέρου στην από κοινού αξιοποίηση, με αμοιβαίο όφελος, διαμφισβητούμενων περιουσιών που σήμερα λιμνάζουν αναξιοποίητες.

Η Συμφωνία μεταξύ Πολιτείας και Εκκλησίας της Ελλάδος, η οποία θα υποβληθεί προς νομοθετική κύρωση, βασίζεται σε τέσσερις πυλώνες:

(α) Αναγνωρίζεται, για πρώτη φορά στην ιστορία του ελληνικού κράτους, ότι η Πολιτεία ανέλαβε από το 1945 τη μισθοδοσία του κλήρου ως

ανταπόδοση για πλημμελώς αποζημιωθείσες απαλλοτριώσεις εκκλησιαστικής περιουσίας κατά το παρελθόν.

(β) Διασφαλίζεται, για πρώτη φορά στην ιστορία του ελληνικού κράτους, η μισθοδοσία του κλήρου της Εκκλησίας της Ελλάδος με πόρους που η Εκκλησία θα λαμβάνει κατ' έτος από την Πολιτεία ως αφηρημένη αποζημίωση για τις πλημμελώς αποζημιωθείσες απαλλοτριώσεις του παρελθόντος (μέχρι το 1939). Συνακόλουθα, η Εκκλησία της Ελλάδος παραιτείται από κάθε περαιτέρω αξίωση σχετικά με τις συγκεκριμένες απαλλοτριώσεις και η Πολιτεία παραιτείται από την απευθείας μισθοδοσία του κλήρου.

(γ) Συνιστάται ταμείο για την από κοινού αξιοποίηση των από το 1952 και μέχρι σήμερα αμφισβητούμενων μεταξύ Ελληνικού Δημοσίου και Εκκλησίας της Ελλάδος περιουσιών, με αμοιβαίο όφελος και υποχρεώσεις.

(δ) Τακτοποιούνται στο σύνολό τους οι θέσεις που καταλαμβάνουν οι υπηρετούντες έμμισθοι κληρικοί, οι οποίες νομοθετούνται ως οργανικές θέσεις της Εκκλησίας της Ελλάδος και των νομικών προσώπων που τη συναπαρτίζουν.

2.1. Η σημασία της νομοθετικής κύρωσης της Συμφωνίας

Πέραν του περιεχομένου της Συμφωνίας, πρέπει να υπογραμμιστεί η εξαιρετική σημασία που έχει καθαυτό το γεγονός της κύρωσής της με νόμο. Όσα συμφωνηθούν δεν θα νομοθετηθούν μονομερώς από την Πολιτεία, αλλά θα κυρωθεί με νόμο η ίδια η Συμφωνία.

Αυτό συνεπάγεται πως τα συμφωνηθέντα θα αποκτήσουν τυπική ισχύ νόμου, χωρίς να απωλέσουν το συμβατικό τους χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, τα συμφωνηθέντα και **κυρωθέντα με νόμο δεν θα είναι πλέον δυνατόν να τροποποιηθούν στο μέλλον μονομερώς, με νόμο του κράτους. Οποιαδήποτε μεταβολή μόνο με νεότερη τροποποιητική συμφωνία των δύο μερών θα είναι δυνατή. Με τον τρόπο αυτόν, η Εκκλησία της Ελλάδος διασφαλίζεται πλήρως θεσμικά, δεδομένου ότι η νομοθετική κύρωση διμερούς συμφωνίας αποκλείει εφεξής κάθε δυνατότητα μονομερούς μεταβολής της.**

Αυτή η διασφάλιση της Εκκλησίας δια της νομοθετικής κύρωσης της Συμφωνίας είναι πρωτοφανής. Μέχρι σήμερα, οποιαδήποτε αλλαγή επέρχεται μονομερώς, με νομοθετική πράξη της Πολιτείας, και επαφίεται στη βούλησή της. Είναι η πρώτη φορά που παρέχονται στην Εκκλησία της Ελλάδος τέτοιες θεσμικές εγγυήσεις (διμερής συμφωνία που κυρώνεται με νόμο) για τα συμφωνηθέντα.

2.2. Υφιστάμενη κατάσταση και κίνδυνοι αυτής

Για να καταστεί σαφές το ζήτημα, απαιτείται μια σύντομη παρουσίαση του ισχύοντος σήμερα καθεστώτος μισθοδοσίας του κλήρου, με τα προβλήματα και τους περιορισμούς που έχει:

- 2.2.1. Με την υφιστάμενη κατάσταση **δεν** είναι θεσμικά κατοχυρωμένο ότι η εκ μέρους της Πολιτείας μισθοδοσία του κλήρου αποτελεί ανταπόδοση για παρελθούσες απαλλοτριώσεις εκκλησιαστικής περιουσίας. Σε κανένα νομοθετικό ή άλλο επίσημο κείμενο της Πολιτείας δεν έχει καταγραφεί ότι η μισθοδοσία του κλήρου απορρέει από εκκρεμότητες ή υποχρεώσεις της Πολιτείας έναντι της Εκκλησίας της Ελλάδος. Παρά τα όσα ανακριβώς λέγονται, ούτε στον αναγκαστικό νόμο 536/1945 (ΦΕΚ Α΄ 226) ούτε στη Σύμβαση του 1952 (ΦΕΚ Α΄ 289) ούτε στις αιτιολογικές εκθέσεις τους ή στα λοιπά συνοδευτικά τους έγγραφα αποτυπώνεται σχετική ανταποδοτική υποχρέωση του κράτους. Πρόκειται, απλούστατα, για παραπληροφόρηση, όπως μπορεί να επιβεβαιώσει όποιος ανατρέξει στις πηγές¹. **Καμία σχετική αναφορά δεν θα βρει στα κείμενα αυτά.** Κατά συνέπεια, με την υφιστάμενη κατάσταση δεν υφίσταται θεσμική εγγύηση για τη συνέχιση της κρατικής μισθοδοσίας του κλήρου στο μέλλον ούτε οποιαδήποτε προστασία της Εκκλησίας της Ελλάδος έναντι μονομερών νομοθετικών μεταβολών εκ μέρους της Πολιτείας.
- 2.2.2. Με την υφιστάμενη κατάσταση παραμένει σε εκκρεμότητα το ζήτημα της τακτοποίησης των οργανικών θέσεων των υπηρετούντων κληρικών. Τυπικά,

---

¹ Για παράδειγμα, στο δημόσιο διάλογο έγινε αναφορά σε «κοινοβουλευτικά πρακτικά / συζητήσεις» ή σε «εισηγητική έκθεση» του αναγκαστικού νόμου 1731/1939 και της Σύμβασης του 1952. Τέτοια όμως έγγραφα δεν υφίστανται: Αφενός, το 1939 η Ελλάδα βρισκόταν σε δικτατορία, η Βουλή είχε διαλυθεί και οι αναγκαστικοί νόμοι εκδίδονταν από την εκτελεστική εξουσία, χωρίς, εννοείται, να έχει προηγηθεί οποιαδήποτε κοινοβουλευτική διαδικασία και συζήτηση. Αφετέρου, η Σύμβαση του 1952 κυρώθηκε με βασιλικό διάταγμα, το οποίο δεν συνοδεύεται από εισηγητική έκθεση.

οι οργανικές θέσεις των εφημερίων ενοριακών ναών συστάθηκαν με το άρθρο 15 του αναγκαστικού νόμου 536/1945 και είναι 6.000 για όλη την επικράτεια, όχι μόνο για την Εκκλησία της Ελλάδος. Ακόμα και με την ευνοϊκότερη, αλλά αμφίβολης νομιμότητας, εκδοχή της μονομερούς αύξησης του αριθμού των οργανικών θέσεων με τον Κανονισμό της Εκκλησίας της Ελλάδος 2/1969 (ΦΕΚ Α΄ 193), αυτές και πάλι ανέρχονται σε 8.000, αριθμό σημαντικά χαμηλότερο των πράγματι υπηρετούντων σήμερα. Κατά συνέπεια, με την υφιστάμενη κατάσταση δεν υφίσταται καμία διασφάλιση για τη συνέχιση της μισθοδοσίας όσων κληρικών υπερβαίνουν τον αριθμό των νομοθετημένων για όλη την επικράτεια 6.000 (ή έστω, με την ευνοϊκότερη εκδοχή, 8.000) οργανικών θέσεων.

- 2.2.3. Με την υφιστάμενη κατάσταση η Εκκλησία της Ελλάδος είναι έκθετη σε μελλοντικούς κρατικούς περιορισμούς, όπως για παράδειγμα οι περιορισμοί προσλήψεων με τον κανόνα 1:5 (μία πρόσληψη ανά πέντε αποχωρήσεις) που εφαρμόστηκαν τα προηγούμενα χρόνια, κάτι που οδήγησε στη χειροτονία πολλών άμισθων κληρικών, για τους οποίους δεν υφίσταται άλλη θεσμοθετημένη ρύθμιση και πρόνοια.
- 2.2.4. Με την υφιστάμενη κατάσταση ο ακριβής αριθμός (και η κατανομή) νέων χειροτονιών έμμισθων κληρικών κάθε χρόνο αποτελεί αποτέλεσμα κατ' έτος διαπραγματεύσεως ανάμεσα στην Πολιτεία και στην Εκκλησία της Ελλάδος.
- 2.2.5. Με την υφιστάμενη κατάσταση, και λόγω περιορισμών (όπως αυτοί των προηγούμενων ετών), ο αριθμός των κληρικών βαίνει σταθερά μειούμενος. Ναι μεν οι σήμερα υπηρετούντες κληρικοί είναι διασφαλισμένοι ως εκ της μονιμότητάς τους, αλλά εγγυήσεις για το μέλλον της θέσης τους μετά την αποχώρησή τους από το λειτούργημα δεν υφίστανται.
- 2.2.6. Πέραν των παραπάνω, κυκλοφόρησε ευρέως στο δημόσιο διάλογο ότι οι κληρικοί είναι «δημόσιοι υπάλληλοι» –**κάτι ανακριβές**. Όπως παγίως έχει κρίνει το Συμβούλιο της Επικρατείας (αποφάσεις ΣΤΕ 507/1983, 4548/1995, 3120/2002 κ.ά.), οι κληρικοί δεν υπάγονται ευθέως στις διατάξεις του δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα, αλλά μόνο στο μέτρο που ειδική διάταξη νόμου παραπέμπει σ' αυτές.
- 2.2.7. Επίσης, η μονιμότητα των κληρικών δεν κατοχυρώνεται από το άρθρο 103 του Συντάγματος, αλλά από τον Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος (νόμος 590/1977, ΦΕΚ Α΄ 146). Οι κληρικοί είναι μέχρι σήμερα –και θα

συνεχίζουν να είναι μετά την εφαρμογή της προτεινόμενης νομοθετικής ρύθμισης, η οποία σε τίποτε δεν μεταβάλλει το υφιστάμενο καθεστώς τους— θρησκευτικοί λειτουργοί και υπάλληλοι του εκκλησιαστικού Ν.Π.Δ.Δ. στο οποίο ανήκουν, ιδιότητα διακριτή από αυτή του δημοσίου υπαλλήλου. Εξάλλου, τα νομικά πρόσωπα που συναπαρτίζουν την Εκκλησία της Ελλάδος (κατά το άρθρο 1 παρ. 4 του Καταστατικού Χάρτη της) εξαιρούνται από τον δημόσιο τομέα και από τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, όπως έχει επιβεβαιωθεί με τη διάταξη του άρθρου 68 παρ. 1 υποπαρ. 3 του ν. 4235/2014. Ως εκ τούτου, η ένταξη των κληρικών στο Μητρώο Ανθρώπινου Δυναμικού του Ελληνικού Δημοσίου οφείλεται αποκλειστικά στο γεγονός ότι μισθοδοτούνται ευθέως από το Ελληνικό Δημόσιο· καθαυτή η ένταξή τους στο Μητρώο δεν τους προσδίδει οποιοδήποτε πρόσθετο δικαίωμα ούτε με οποιονδήποτε τρόπο επηρεάζει το υπηρεσιακό καθεστώς τους. Ομοίως, η υπαγωγή των κληρικών στην –μόλις το 2010 θεσπισθείσα– Ενιαία Αρχή Πληρωμής κανένα πρόσθετο δικαίωμα δεν τους προσπορίζει ούτε με οποιονδήποτε τρόπο επηρεάζει το υπηρεσιακό καθεστώς τους. Επομένως, και ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι με την προτεινόμενη νομοθετική ρύθμιση **η μισθοδοσία των κληρικών θα εξακολουθήσει να διενεργείται μέσω της Ενιαίας Αρχής Πληρωμής**, είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό πως συνιστά ανακρίβεια και παραπληροφόρηση η άποψη πως η ένταξη των κληρικών στο Μητρώο Μισθοδοτούμενων του Ελληνικού Δημοσίου ή η καταβολή της μισθοδοσίας τους μέσω της Ενιαίας Αρχής Πληρωμής συνδέονται, δήθεν, με τη διασφάλιση υπηρεσιακών, εργασιακών ή άλλων δικαιωμάτων τους.

2.3. Περιεχόμενο της Συμφωνίας (ιδίως ως προς το μισθολογικό σκέλος)

Με την προτεινόμενη νομοθετική ρύθμιση επέρχονται οι εξής σημαντικές συνέπειες ως προς το ζήτημα της μισθοδοσίας του κλήρου:

- 2.3.1. Νομοθετείται για πρώτη φορά αριθμός οργανικών θέσεων κληρικών ίσος με τον αριθμό των σήμερα υπηρετούντων έμμισθων κληρικών στην Εκκλησία της Ελλάδος. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζονται οι θέσεις κληρικών και κατοχυρώνεται το μέλλον της στελέχωσης της Εκκλησίας της Ελλάδος.
- 2.3.2. Η μισθοδοσία των κληρικών:

- θα εξακολουθήσει να διέπεται από τις διατάξεις του ενιαίου μισθολογίου (ν. 4354/2015), όπως αυτό εκάστοτε ισχύει για τους υπαλλήλους του δημόσιου τομέα, καθώς και από τις διατάξεις του ειδικού μισθολογίου για τους αρχιερείς (ν. 4472/2017), και επομένως καμία μεταβολή δεν θα επέλθει ως προς το ύψος των καταβαλλόμενων αποδοχών,
- θα προέρχεται από το Ταμείο Μισθοδοσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, το οποίο θα λαμβάνει από την Πολιτεία προς το σκοπό αυτό το ισόποσο του συνολικού μισθολογικού κόστους του αριθμού των σήμερα υπηρετούντων έμμισθων κληρικών, υπολογιζόμενου βάσει του ενιαίου μισθολογίου, όπως αυτό εκάστοτε ισχύει για τους υπαλλήλους του δημόσιου τομέα, και του ειδικού μισθολογίου για τους αρχιερείς,
- θα εξακολουθήσει να ενεργείται μέσω της Ενιαίας Αρχής Πληρωμής, η οποία θα αναλάβει την καταβολή της μισθοδοσίας όσων μισθοδοτούνται από το Ταμείο Μισθοδοσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.

2.3.3. Η Εκκλησία της Ελλάδος θα μπορεί να χειροτονεί όσους παραπάνω έμμισθους κληρικούς θελήσει, καθ' υπέρβαση των θεσπιζόμενων οργανικών θέσεων που αντιστοιχούν στον αριθμό των σήμερα υπηρετούντων κληρικών, υπό την προϋπόθεση ότι θα παρέχει στο Ταμείο Μισθοδοσίας τους πρόσθετους πόρους προς τούτο, όπως αυτοί υπολογίζονται βάσει του ενιαίου μισθολογίου και των κατά περίπτωση ισχυουσών μισθολογικών διατάξεων. Αξίζει να επαναληφθεί ότι και σήμερα η Εκκλησία της Ελλάδος χειροτονεί κληρικούς καθ' υπέρβαση του περιορισμού των προσλήψεων (κανόνας 1:5 μέχρι πριν λίγα χρόνια και ήδη 1:1), αλλά αυτοί είναι *άμισθοι*.

2.3.4. Το υπηρεσιακό, εργασιακό, μισθολογικό, ασφαλιστικό και συνταξιοδοτικό **καθεστώς των κληρικών της Εκκλησίας της Ελλάδος δεν θίγεται και δεν μεταβάλλεται σε τίποτε** σε σχέση με ό,τι ισχύει σήμερα. Δηλαδή οι κληρικοί παραμένουν λειτουργοί και υπάλληλοι του εκκλησιαστικού Ν.Π.Δ.Δ. στο οποίο ο καθένας ανήκει, με μονιμότητα που κατοχυρώνεται από τον Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος. Εξακολουθούν να υπάγονται στην ασφάλιση του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ) και του Ενιαίου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών (ΕΤΕΑΠ), από τα οποία λαμβάνουν κύρια και επικουρική σύνταξη, με τις προβλεπόμενες ασφαλιστικές εισφορές και νόμιμες κρατήσεις να συνυπολογίζονται εκ των

προτέρων στη μισθολογική δαπάνη. Οι αποδοχές των κληρικών εξακολουθούν να υπολογίζονται, όπως και σήμερα, βάσει των διατάξεων του ενιαίου μισθολογίου (ν. 4354/2015) και του ειδικού μισθολογίου για τους αρχιερείς (ν. 4472/2017).

2.3.5. Η Πολιτεία παύει να μισθοδοτεί η ίδια τον κλήρο της Εκκλησίας της Ελλάδος. Ταυτόχρονα, οι ετήσιες καταβολές της Πολιτείας προς το Ταμείο Μισθοδοσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (οι οποίες απορρέουν από οικονομικές εκκρεμότητες και υποχρεώσεις που αναγνωρίζει η Πολιτεία έναντι της Εκκλησίας της Ελλάδος, όπως αυτές προκύπτουν από την προς κύρωση Συμφωνία) δεσμεύονται, υπό τον έλεγχο κρατικών ελεγκτικών μηχανισμών και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στον αποκλειστικό σκοπό της μισθοδοσίας του προβλεπόμενου αριθμού οργανικών θέσεων κληρικών.

2.4. Αποτίμηση της Συμφωνίας

2.4.1. Η προτεινόμενη Συμφωνία και η νομοθετική κύρωσή της είναι αμοιβαία επωφελής τόσο για την Εκκλησία της Ελλάδος όσο και για την Πολιτεία.

Η μεν Εκκλησία της Ελλάδος:

(α) κατακτά για πρώτη φορά την εγγύηση και διασφάλιση της μισθοδοσίας του κλήρου της, ως απόρροια των για πρώτη φορά αναγνωριζόμενων υποχρεώσεων της Πολιτείας, όπως αυτές περιγράφονται στην προς κύρωση Συμφωνία.

(β) κατοχυρώνει διασφαλισμένο αριθμό οργανικών θέσεων κληρικών,

(γ) αποκτά τη δυνατότητα χειροτονίας έμμισθων κληρικών πέραν αυτού του αριθμού με δικούς της πόρους, εάν το επιθυμήσει, και

(δ) αποκτά πόρους από την αξιοποίηση περιουσίας μέχρι σήμερα διαφιλονικούμενης και λιμνάζουσας.

(ε) Παράλληλα, διασφαλίζεται πλήρως θεσμικά ως προς τα παραπάνω, καθότι η νομοθετική κύρωση διμερούς συμφωνίας αποκλείει τη δυνατότητας μονομερούς μεταβολής της.

Η δε Πολιτεία:

(α) προβαίνει σε εξορθολογισμό των οικονομικών της σχέσεων και εκκρεμοτήτων με την Εκκλησία της Ελλάδος,

(β) δεν επιβαρύνεται πλέον ευθέως με την μισθοδοσία των κληρικών της Εκκλησίας της Ελλάδος, οι οποίοι εγγράφονται στο ενιαίο Μητρώο Κληρικών και Λαϊκών Υπαλλήλων της Εκκλησίας της Ελλάδος,

(γ) αποσείει κάθε υπόνοια περί προνομιακής μεταχείρισης, σε σχέση με άλλες θρησκευτικές κοινότητες, της Εκκλησίας της Ελλάδος με την άμεση μισθοδοσία των λειτουργών της.

(δ) Τακτοποιεί οριστικά την εκκρεμότητα από απαλλοτριώσεις εκκλησιαστικής περιουσίας μέχρι το 1939, με την παραίτηση της Εκκλησίας της Ελλάδος από οποιοσδήποτε αξιώσεις πέραν της συμφωνημένης ετήσιας καταβολής που προορίζεται για τη δαπάνη μισθοδοσίας, και

(ε) αποκτά πόρους από την αξιοποίηση περιουσίας μέχρι σήμερα διαφιλονικούμενης και λιμνάζουσας.

2.4.2. Τέλος, διευκρινίζονται τα εξής:

Τα έσοδα που θα προκύψουν από την εκμετάλλευση των περιουσιακών στοιχείων που θα αναλάβει το Ταμείο Αξιοποίησης Εκκλησιαστικής Περιουσίας **με κανένα τρόπο δεν σχετίζονται και δεν συναρτώνται** με τις ετήσιες καταβολές της Πολιτείας προς το Ταμείο Μισθοδοσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος. Πρόκειται για δύο ολωσδιόλου διακριτά σημεία της Συμφωνίας και, συνακόλουθα, για δύο εντελώς διακριτά ταμεία, που δεν συνδέονται μεταξύ τους.

Τονίζεται ότι η προς κύρωση Συμφωνία μεταξύ Πολιτείας και Εκκλησίας της Ελλάδος και η προτεινόμενη νομοθετική ρύθμιση δεν σχετίζονται, και εκ των πραγμάτων δεν μπορούν να συσχετισθούν, με την τρέχουσα διαδικασία συνταγματικής αναθεώρησης, η οποία άλλωστε θα ολοκληρωθεί από την επόμενη Βουλή.